

**Шпуртько В.В.**

вчитель біології, хімії та основ здоров'я  
КЗ «Середня загальноосвітня школа №31  
з класами вечірньої форми навчання»

Кам'янської міської ради

**Землянська А.В.**

кандидат філологічних наук

доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

## НАРОДНОПІСЕННА ТРАДИЦІЯ В ЛІРИЧНІЙ ПОЕЗІЇ

**Л. ГЛІБОВА 50-Х РР. ХІХ СТ.**

*У статті розкривається зв'язок ліричної поезії Л. Глібова 50-х рр. ХІХ ст. з усною народною творчістю. Вплив фольклору розглядається на рівні мотивів і образів, художніх засобів та синтаксичної структури творів.*

***Ключові слова:** народнопісенна традиція, художні засоби, парафраз, паралелізм, рефрен.*

***Shportko V.V., Zemlianska A.V. A Folk Tradition in L. Hlibov's Lyric Poetry of 1850's.** The article reveals the connection of lyrical poetry by L. Glibov in the 50s of the XIX century with folk art. The influence of folklore is considered at the level of motives and images, artistic means and syntactic structure of works.*

***Key words:** folk song tradition, artistic means, paraphrase, parallelism, refrain.*

Поетична спадщина Леоніда Глібова українською мовою складається з ліричних творів, циклу віршів для дітей, а також його славнозвісних байок. Ліричні поезії у творчому доробку митця з'явилися в середині 50-х років. Він писав час від часу, іноді зі значними перервами – були десятиліття, коли не народжувалось жодного вірша.

Творчість Л. Глібова, у тому числі й лірична поезія, неодноразово ставала об'єктом літературознавчих досліджень з позицій визначення традицій та новаторства у текстах митця, тематико-проблематичних та мовно-стилістичних особливостей, окремих жанрів тощо [див.: 3; 4; 5; 6 та ін.]. Мета цієї статті – розкрити народнопісенну основу лірики Л. Глібова 50-х рр. XIX ст.

Своїми кращими ліричними віршами Л. Глібов продовжував прогресивні традиції поетів-романтиків і раннього Т. Шевченка, народнопісенної творчості. Для лірики письменника характерне романтичне відображення життя людини і життя природи. Основний зміст українських поезій Глібова – роздуми над сенсом буття, невдоволеність долею, нещасливе кохання тощо. Але ці традиційні для вітчизняної лірики тих часів мотиви здебільшого позбавлені в нього трагізму, приреченості – у творах лунають ноти емоційного утвердження життя.

Зображуючи своїх ліричних героїв, розкриваючи їх психологію, автор постійно звертається до художніх засобів народної пісенності. Звичайно, на окремих його творах («Вечір» та ін.) відчутні й впливи традицій романтичної школи, однак фольклорне начало, народнопісенна основа домінують у його творчості. Л. Глібов часто користується, наприклад, таким традиційним фольклорним засобом, як образний паралелізм. Цей принцип, наприклад, покладено в основу його найвідомішої поезії «Журба». Зіставляючи життя природи й людини, Л. Глібов підкреслює спільність їх характерних рис. Верби мов журяться за літом, а ліричний герой сумує за молодістю. Одухотворений пейзаж тут органічно поєднується з відтворенням складних людських почуттів, набуває лірично-емоційного характеру [2, с. 67].

За принципом образного паралелізму побудована й «Пісня» («Летить голуб понад полем»). Голуб сподівається знайти собі пару – сизокрилу голубку, молодий козак – чорнобриву дівчину: «Сизокрила голубонька / Тебе приголубить, / А гарная дівчинонька / Козака полюбить» [1, с. 38].

Вдаючись до паралельного зображення у виразних деталях двох «явищ» зрізних сфер (козак – голуб), Глібов, по суті, ототожнював їх і тим самим подавав читачеві цілісний поетичний образ.

Пейзаж у Глібова, як і в усній народній творчості, допомагає поетові, про що вище вже йшлося, глибше, конкретніше й емоційніше розкрити, передати душевний стан свого героя. При цьому явища природи у нього постають персоніфікованими, вони ніби мислять, відчують, розмовляють («*Ясне сонечко, втомившись...*», «*Місяць ясний з зіроньками тихо розмовляє*», «*Теплий вітер хвилями гуляє*», «*Під гаєм в'ється річенька*», «*До дівчини луг широкий гуде-промовляє*» тощо).

Для уособлення явищ зовнішнього світу Л. Глібов, спираючись на традиції усної народної творчості, застосовує різноманітні художні засоби, зокрема такий прийом інтонаційно-синтаксичної виразності, як звертання до цих явищ. Поет звертається до ясного місяця, до своїх років, до сизого голуба, вечірньої зірки, річеньки зі своїми роздумами, проханнями, душевними переживаннями. Так, у вірші «*Ясне сонечко, стомившись...*» герой прохає місяця, що «*по небу гуляє, і все бачить він із неба*», завітати до його коханої, а потім розповісти про її потаємні дівочі думки. Він заздрить місяцеві: «*Ти щасливий, бо ти бачиш / її часто дуже. / От тим-то я й завидую / Тобі, милий друже!*» [1, с. 79].

Л. Глібов щедро користується у своїй ліриці й такими образотворчими засобами, як постійні епітети («*гора високая*», «*зелений гай*», «*вишневий садочок*», «*сизокрилий голуб*»), порівняння («*зелений гай, густесенький, неначе справді рай*», «*вона ходить, як зіронька, по темному луку*»), зменшувально-пестливі слова («*сонечко*», «*річенька*», «*дівчинонька*», «*серденько*», «*голубонька*»), образи-символи (весна – як символ життя, молодості; верба – смутку; голуб, голубка асоціюються з образами коханого, коханої; червона калина – з юною дівчиною; осінь – із похилим віком людини; стан коханої – зі стрункою тополею тощо).

Рясно насичує автор свої ліричні поезії народними фразеологізмами, влучними метафоричними зворотами, приказками й прислів'ями. Народною пісенністю позначені й рими: *друже – лу́же*, *лугу – тугу*, *калінонька – дівчинонька*, *дїброва – брови* тощо. Часом поет використовує у своїх поезіях окремі вислови з народних пісень, іноді дещо перефразовуючи їх – «*у вишневому садочку соловей співає*», «*чорні брови як згадаю, аж серце зрадіє*», «*сидить козак край дороги*», «*не розцвітай, лу́же*» та ін. Часто використовує Л. Глібов поетичні

рефрени, якими акцентує увагу читача на провідних семантичних мотивах твору. Наприклад, у «Журбі» повторюються рядки: «А молодість не вернеться – не вернеться вона!», у віршах «Ой не цвісти калиноньці» та «Зіронька» – початкові рядки. Неодноразово звертається поет і до традиційних пейзажних зачинів, які передують основній розповіді у творі й готують читача до активного її сприймання («Ясне сонечко, втомившись...», «Думка», «Зіронька» та ін.). Як правило, ці зачини у Л. Глібова позбавлені широкої описовості, вони чіткі, гранично лаконічні.

Отже, багата мовностилістична палітра лірика – глибоконародна за своєю суттю. Переймаючи досвід Т. Шевченка, поет щедро користується невичерпними мовними, фольклорними джерелами. При цьому він далекий від їх натуралістичного копіювання. Л. Глібов бере з мови народу, його творчості прості, повсякденного вжитку слова й вирази, майстерно поєднує їх. Творчо переробляючи фольклорні мотиви й образи, всотуючи ритміку, музикальність, композиційну будову, поет надає слову реалістичної відчутності, синтаксичної гнучкості, яскравої образності.

### *Література*

1. Глібов Л. І. Твори: у 2 т. Т. 1 : Байки. Поезії. Твори для дітей. Російська поезія / упоряд. та приміт.: О.В. Мишанича, В.Л. Смілянської, Н.Ф. Клименко; вступ. ст. П.Й. Колесника. К. : Наукова думка, 1974. 511 с.
2. Гур'єв Б. Леонід Глібов: літературний портрет. Київ : Дніпро, 1965. 88 с.
3. Землянська А.В., Шарова Т.М., Шаров С.В. 100% успіху: життєві орієнтири. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 168 с.
4. Новик О. Традиції курйозної поезії в акровіршах Леоніда Глібова. *Українська мова і література. Шкільний світ*. 2008. № 22/24. С. 50–51.
5. Ходанич Л. Феномен Леоніда Глібова: національний психотип у творчості. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2002. № 1. С. 48–50.
6. Шарова Т.М., Шаров С.В. Історія української літератури 40–60-х рр. ХІХ ст.: підручник. Мелітополь: Люкс, 2018. 201 с.